

Л.В. Кравчук, Л.О. Кравчук

Педагогічні технології у медсестринстві

Навчальний посібник

ТЕРНОПІЛЬ
"НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН"

УДК 37.015.3(075.8)

ББК 74.58

К 78

Рецензенти:

кандидат педагогічних наук, викладач кафедри філософії, суспільних дисциплін та іноземних мов Тернопільського державного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського

Кульчицький В.Й.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри нової і новітньої історії та методики викладання історії Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка

Ігнатенко Н.В.

*Заслухано та обговорено на засіданні кафедри філософії,
суспільних дисциплін та іноземних мов ТДМУ
та рекомендовано до друку 27. 04. 2011 р.*

Кравчук Л.В.

К 78 Педагогічні технології у медсестринстві : навч. посібник / Л.В. Кравчук, Л.О. Кравчук. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2011. — 136 с.

ISBN 978-966-10-2313-9

У навчальному посібнику окреслено методологічні та методичні підходи, що дозволяють аналізувати й використовувати адекватні педагогічні та психологічні моделі у сфері медсестринства. Видання містить систематизований виклад низки важливих питань педагогічних та етико-психологічних знань у контексті проблем професійної підготовки та майбутньої діяльності медичних працівників. Особливістю структури пропонованого посібника є лекційна подача матеріалу.

Для студентів медичних та педагогічних вищих навчальних закладів.

УДК 37.015.3(075.8)

ББК 74.58

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-2313-9

© Навчальна книга — Богдан,
майнові права, 2011

Передмова

Медсестринство — це наука про поліпшення здоров'я людей.

Специфіка роботи медсестри в сучасних умовах передбачає специфіку методів, що ґрунтуються на загальнолюдських принципах моралі.

Сьогодні медсестринська справа збагачена фундаментальними інноваційними технологіями і досягненнями. Професія медсестри та її роль у суспільстві зростає, набирає значущості, і відповідно докорінно змінюються вимоги до тих, хто обрав цей фах. Адже тепер у коло обов'язків входить не лише догляд за пацієнтом і ретельне виконання маніпуляцій, а й диференційований аналіз стану хворого, програмування лікувальних заходів, медсестринська опіка, задоволення потреб у міжособистісному спілкуванні.

Медсестра забезпечує життєвий ресурс людини від самого народження, а тому повинна володіти такими рисами, як терпимість, милосердя, доброзичливість, гуманізм, співчуття, повага тощо. Належному рівню підготовки майбутніх медпрацівників до професійної діяльності сприятимуть висвітлені в посібнику педагогічні технології, пов'язані з ідеями і здобутками психології, соціології, етики.

Наука педагогіка: джерела і особливості

Логічна структура

- ◆ Педагогіка — «управління дітьми»
- ◆ Ідея виховання
- ◆ Перше джерело — досвід
- ◆ Друге джерело — психологія
- ◆ Третє джерело — етика
- ◆ Допоміжні джерела:
  - знання + досвід = теорія + практика
- ◆ Стратегічний напрям — вдосконалення
- ◆ Ремесло чи мистецтво?
- ◆ Динамізм і стабільність
- ◆ Резюме
- ◆ Література

Педагогіка — «управління дітьми»

Термін «педагогіка» грецького походження і в перекладі означає «керувати дітьми», «вести дитину». У Стародавній Греції «педагогами» називали рабів, котрі опікувались дітьми із семирічного віку, замінювали їм няню.

З плином часу, особливо в сучасному світі, значення педагогів розширилось — їх діяльність наповнилась новим змістом, вагомішим став вплив не лише на молодь, а й на суспільство. Сьогодні педагогами називають тих осіб, котрі обрали професію навчати та виховувати, а головну мету свого життя вбачають у формуванні та всебічному розвитку молодого, підростаючого покоління. Діяльність фахівців у справі навчання та виховання, тобто педагогів, сконцентрована головним чином у школах, ліцеях, гімназіях, інститутах та інших навчальних закладах різного рівня, а також у дошкільних та позашкільних освітніх структурах.

Поняття і логічний зв'язок між ними

Логічна структура

- ◆ Утворення понять і їх суть
- ◆ Види понять
- ◆ Зв'язки між поняттями
- ◆ Зміст і обсяг понять
- ◆ Резюме
- ◆ Література

Утворення понять і їх суть

Процес утворення понять передбачає формування так званих психологічних понять, які є близькими до загальних уявлень, утворених несвідомо, тобто не логічно і не науково. У психологічних поняттях можуть бути неточності, наприклад, якщо спостерігаємо будинки в місті, то наше поняття «будинок» не буде відповідати поняттю «будинок у сільській місцевості». Для створення логічних і наукових понять необхідно більш детально вивчити предмети і їх ознаки, застосувати процес порівняння, абстрагованості та узагальнення. Логічне порівняння не обмежується пошуком загальних і часткових, постійних і випадкових ознак. Серед постійних і загальних слід розрізняти основні ознаки, без яких предмет не може бути тим, чим він є, і від яких залежать багато інших ознак: набутих, другорядних, не основних, які хоч і постійні, але не суттєві для буття предмета, (наприклад, білизна снігу, обличчя людини і т. д. Предмет і без неї залишається тим, чим він є: сніг, хоч і брудний, все ж залишається снігом). Основні ознаки в логіці називаються суттєвими, не основні — несуттєвими. Відокремивши суттєві ознаки від

несуттєвих, наука визначає, до якого роду або класу належить досліджуваний предмет. Таке узагальнення наука робить або прямо, якщо в неї уже є готове поняття про предмети, однорідні з досліджуваним (наприклад, біолог, знайшовши новий вид рослини, після вивчення його ознак відносить його до того чи іншого класу рослин, оскільки у нього є загальні поняття про класи рослин, і новий вид рослини підходить під один із цих класів), або шляхом порівняння досліджуваного поняття з іншими подібними. У результаті такого порівняння з'ясовується, що за деякими ознаками предмети подібні і становлять один спільний, вищий клас, за іншими ознаками — відрізняються один від одного. Перші ознаки називаються родом або родовими ознаками, другі — видом або видовою різноманітністю. Так, наприклад, розглядаючи різні квадрати, накреслені на папері, ми знаходимо в них спільне: всі вони чотирикутні фігури з рівними сторонами і прямими кутами. Це будуть ознаки суттєві — без них квадрат не буде квадратом. Одна із них — чотирикутна фігура — родова ознака, яка є характерною для квадрата, і ромба і об'єднує їх всіх в один спільний клас чотирикутників. Всі інші ознаки квадрата — рівні сторони і прямі кути — відрізняють квадрат від інших чотирикутних фігур і становлять його видову різновидність. Коли ми з'єднаємо рід і вид і скажемо, що квадрат є чотирикутною фігурою з рівними сторонами і прямими кутами, то отримаємо логічне поняття про предмет. Ми будемо знати, чим є цей предмет, чому в нього такі, а не інші ознаки, і чим він відрізняється від інших предметів. При цьому не плутаємо випадкового в предметі (величини сторін) із суттєвим. Отже, аналізуючи вищесказане, ми поставимо собі запитання: що є логічним поняттям? — Логічне поняття про предмет є думкою про те, що цей предмет має родову ознаку і в чому полягає його відмінність від інших предметів (видова особливість).

Висновок перший. Утворення понять розпочинається з формування психологічних понять, які близькі до загальних уявлень, що формуються несвідомо. Чіткі логічні поняття вимагають вивчення об'єкта пізнання через абстракцію і узагальнення суттєвих і спільних ознак цих об'єктів.

також квіти». Встановлено зв'язок між цими двома судженнями: «Значить вони також загинуть». Цей процес виникнення нового судження з інших називається умовиводом.

Висновок шостий. Здатність до мислення, до грамотного і логічного формування судження необхідно виробляти як на теоретичних, так і практичних заняттях. Це формування вимагає аперцепції явищ, тренування утворення та засвоєння понять, вправ над висловлюваннями. Формування суджень водночас буде і його застосуванням: в оцінці, поясненні та аналізі явищ навколишньої дійсності, а також себе самого, своєї діяльності.

Резюме

В основі судження лежить пізнавальний інтерес, в якому через зіставлення понять, через порівняння і уподібнення визначається відношення між ними. Судження виникає внаслідок обговорення і висловлювання результату попереднього міркування. Судження висловлюються у формі речень.

Залежно від обраної основи (принципу) поділу виділяють різні види суджень.

За кількістю судження поділяються на загальні і одиничні; за якістю — на стверджувальні та заперечні; комбіновані за якістю і кількістю поділяються на чотири види: стверджувальні, частково стверджувальні, загальнозаперечні, частково заперечні.

Поняття і слово тісно взаємопов'язані: студент, який вчиться правильно вживати терміни, водночас розвиває мислення, свій понятійний апарат, і навпаки, розвинуте мислення робить мову досконалішою, багатшою і самодостатньою. Загалом властивості думки в понятті знаходять своє відображення у властивостях мови і слова. Тут відображається значення національної мови і рідного слова.

Без мислення неможливий жоден душевний процес. Найпростішою формою мислення є судження. Суть мислення, а, отже, і судження, — встановлення відношень між двома чи більше об'єктами. Такі відношення встановлюються передовсім шляхом логічного аналізу і синтезу. Висловлювання суджень здійснюють-

ся у формі речень. Логічне судження — це синтез двох понять. Всяке мислення — це утворення суджень, користування ними.

Судження мають класичну структуру: підмет, присудок і зв'язка, яка відповідає граматичній структурі речення, за допомогою котрих судження висловлюються. Для судження необхідні: здатність знаходити зв'язок між предметами, точність і чіткість понять, розвинута мова.

Здатність до мислення, до грамотного і логічного формування суджень необхідно виробляти як на теоретичних, так і практичних заняттях. Це формування вимагає: аперцепції явищ, тренування утворення та засвоєння понять, вправ над висловлюваннями. Формування суджень водночас буде і їх застосуванням: в оцінці, поясненні та аналізі явищ навколишньої дійсності, а також себе самого і власної діяльності.

Література:

1. Гумбольдт. В. Язык и философия культуры. — М., 1985. — С. 42–44.
2. Нарис історії «Просвіти» «Львів — Краків — Париж. 1993. — С. 231.
3. Ивин А. По законам логики. — М., 1983. — С. 6–29; 60–90.
4. Конверський А. С. Логіка: Підручник. — К., 1999. — С. 124–170.
5. Логика: Учебник. // Под ред. Горского Д. П. — М., 1956. — С. 28
6. Тофтул М. Г. Логіка. Посібник. — К., 1999. — С. 20–63.
7. Хоменок І. В., Алексюк І. А. Основи логіки: Посібник. — К., 1996 — С. 56–81.
8. Стоуне Э. Психопедагогика. Перев. с англ. — М., 1984. — С. 210–234.

Зміст

Передмова	3
Лекція №1. Наука педагогіка: джерела і особливості	4
Педагогіка — «управління дітьми»	4
Ідея виховання.....	5
Перше джерело — досвід	5
Друге джерело — психологія.....	6
Третє джерело — етика.....	6
Допоміжні джерела.....	7
Знання + досвід = теорія + практика	7
Стратегічний напрям — удосконалення.....	8
Ремесло чи мистецтво?.....	9
Динамізм і стабільність	10
Резюме	10
Лекція №2. Формування інтересу до науки	12
Знання як благо і функція	12
Розум + наука = успіх	13
Наука — найбільший скарб у житті.....	15
Резюме	18
Лекція №3. Національне виховання і його зв'язок з навчанням	19
Поліфонія підходів	19
Національна педагогіка як орієнтир.....	20
Навчання і виховання — інтелект і мораль	21
Як вирішити проблему.....	22
Для особи, для громади, для нації	23
Резюме	24
Лекція №4. Патріотичне виховання	26
Національне — через патріотичне.....	26
Патріотизм — категорія діяльна.....	28
Виховання патріотизму	29
Почуття національної приналежності	30
Резюме	31
Лекція №5. Розвиток і формування почуттів	32
Виникнення і природа почуттів.....	32
Розвиток почуттів.....	33
Вплив на почуття.....	35
Контроль над почуттями	36
Резюме	37

Лекція №6. Формування чуттєвих здібностей	39
Природа почуттів	39
Характер почуттів	41
Вплив почуттів на людину	42
Управління почуттями	43
Резюме	44
Лекція №7. Пізнавальні здібності та їх значення	46
Форми пізнавальних здібностей	46
Зовнішні відчуття.....	47
Уявлення і уява.....	48
Пам'ять	49
Розум.....	50
Резюме	52
Лекція №8. Основні напрямки виховання особистості	54
Особистість — це Я.....	54
Особистість — недоторкана.....	56
Емоційна сфера особистості.....	57
Характер особистості.....	58
Світогляд особистості.....	59
Особистість: самовідчуття, самопізнання, самовдосконалення	60
Особистість: загальне та індивідуальне.....	61
Резюме	63
Лекція №9. Поняття і логічний зв'язок між ними	66
Утворення понять і їх суть	66
Види понять.....	68
Зв'язок між поняттями.....	68
Зміст і обсяг понять.....	72
Резюме	74
Лекція №10. Афекти та управління ними	76
Настрій як стан почуттів	76
Афекти та афектні стани.....	78
Активні та пасивні афекти	80
Подолання негативних афектів	82
Розвиток позитивних афектів.....	84
Резюме	85
Лекція №11. Логіка та її роль в пізнанні істини	87
Предмет логіки	87
Логіка і закон	88

Логіка — шлях до істини або закони мислення.....	90
Резюме	94
Лекція №12. Пам'ять, її суть і особливості розвитку	96
Поняття пам'яті.....	96
Типи пам'яті.....	97
Пам'ять для сучасного і майбутнього.....	99
Виховання пам'яті — це її розвиток	100
Пам'ять, розум, воля	102
Резюме	104
Лекція №13. Уява та її значення.....	106
Уява і фантазія.....	106
Поняття про уяву.....	107
Розвиток уяви.....	109
Управління уявою.....	110
Резюме	111
Лекція №14. Умовивід і його роль у процесі мислення	113
Поняття про умовивід.....	113
Індуктивні умовиводи	114
Дедуктивні умовиводи	115
Силогізм.....	116
Міркувати — будувати умовиводи.....	118
Аналогія	119
Резюме	120
Лекція №15. Судження та його значення.....	122
Судження як пізнавальний процес.....	122
Види суджень	123
Мислення і мова	126
Судження як мислення	128
Структура судження.....	129
Застосування суджень	130
Резюме	131

Навчальне видання

КРАВЧУК Леонід Васильович
КРАВЧУК Лариса Олександрівна

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У МЕДСЕСТРИНСТВІ

Навчальний посібник

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Антоніна Павліченко*
Обкладинка *Володимир Басалига*
Комп'ютерна верстка *Олени Березовської*

Підписано до друку 22.08.2011. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 2,79. Умовн. фарбо-відб. 2,79.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.
Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34 а, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-19-66; 52-06-07; 52-05-48
E-mail: publishing@budny.te.ua, office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-2313-9

9 | 789661 | 023139 |